

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Secvnda Controversia. De efficacia secundæ rationis D. Thomæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82303)

penes aliud & aliud suppositum. Probatur consequentia: quia aliter eadem persona esset terminus utriusque productionis, quod impossibile esse sic ostendo. Eadem persona non potest accipere esse duabus productionibus totalibus; ergo eadem persona non potest esse terminus generationis diuinæ & spirationis. Patet consequ. quia utraque est totalis productio. Antec. probatur; quia idem bis non potest simpliciter produci: nam tunc per neutrum reciperet esse necessario: quia qualibet seclusa, haberet per alteram esse; ergo per nullam necessario. *Resp.* antecedens verum esse de distinctione formali, non autem de distinctione reali: atque ita consequentia currit de distinctione filij, & Spiritus S. formali non autem reali. Ad probationem consequentiae: quia eadem persona non potest accipere esse duabus productionibus totalibus &c. dico falsum supponi, videlicet fore tunc duas processiones non tantum formaliter, sed etiam realiter. Nam si de sola formali dualitate sit sermo, negatur assumptum. Ad cuius probationem, quod scilicet idem non potest bis simpliciter produci, dico falsum supponi, videlicet data illa hypothefi, idem bis produci. Nam tunc solum proprie & simpliciter diceretur idem bis produci, quando duabus productionibus realiter distinctis procederetur; non autem si vna tantum secundum rem productione duas habente rationes formales, puta generationis & spirationis produceretur: sed tamen modo nostro intelligendi, quo personam prius conciperemus esse terminum generationis, deinde etiam spirationis, intelligeretur eadem persona quodammodo bis produci, primo simpliciter per generationem: deinde secundum quid per spirationem, ut hic admittit Cai. Sed hæc dualitas & ordo productionum non esset in re, sed in ratione tantum.

Obi. 2. *Secundo.* Data illa hypothefi: Pater per voluntatem producit aliquid, & non absolutum, quia in diuinis absolutum est improducibile: non relationem; quia relatio non producit, sed persona: ergo producit personam Spiritus S. & non filij: quia præsupponitur genita. *Resp.* facta illa suppositione, non fortè distinctionem nisi formalem inter duas productiones, siue processiones: & consequenter etiam inter producta siue procedentia. *Sed hanc respons. sic arguit Rada. Primò.* Inintelligibile omnino videtur, quod producat relatio per se subsistens, & quod non esset persona distincta à verbo: cum per nouam productionem tanquam eius terminus intrinsecus procederet; etsi est noua relatio subsistens; ergo noua persona; quia relatio subsistens in diuinis est persona. *Secundò.* Ad productionem amoris per se subsistētis sufficit principium quo perfectum in supposito conueniente actioni: sed hæc omnia essent in patre data hypothefi; ergo pater produceret amorem infinitum per se subsistentem in natura diuina, qui verè esset persona Spiritus S. sicut & modo. *Et confirmatur;* quia cum de ratione intrinseca personæ Spiritus S. nō sit procedere à verbo, sequitur quod si ab eo non procederet, ad huc esset persona ab eo distincta.

Solut. *Resp. ad primum,* tunc non fore nouam id est realiter distinctam productionem, nec nouam relationem subsistentem, ut supponit argumentum: sed eadem esset realiter productio & persona cum generatione & persona filij. *Ad secundum* Naz. in 1. part. D. Th. tom. 2.

A dico Patrem tunc producturum amorem infinitum per se subsistentem, qui esset persona Spiritus S. qui tamen realiter non distingueretur à filio. *Ad confirmationem* dico de ratione amoris esse in primo modo dicendi per se, ut procedat à verbo.

Contra eandem concl. sunt multa argumenta, quæ proponunt & soluunt Capr. in 1. dist. 11. Ferrar. in dicto cap. 24. Cai. Iauel. & alij expostores super hoc articulo, ad quos lectorem remittimus; sed post ea, quæ diximus, nulla superest difficultas.

CONTRA sextam concl. argu. Val. Quia nihil obstat, quo minus quantum est ex vi luminis naturalis, æquè tunc potuisse intelligi aliter personas distingui. *Resp.* obstat ea maxima absurda, quæ deduximus in probatione conclusionis.

CONTRA vltimam concl. argu. Val. Impossibile est ut aliquid in diuinis distinguatur ab alio, nisi immediatè etiam opponatur illi vel ratione originis, vel ratione relationis: sed si Spiritus sanctus procederet à solo filio, pater nullo modo istorum opponeretur Spiritui S. ergo non esset possibile ut distingueretur ab illo. Maior probatur ex eo, quod iam non est alius distinctionis modus, & quod ad intra non est in diuinis, non potest esse. *Resp.* falsam esse minorem. *Solut.* Nam opponeretur tunc pater ratione originis mediate Spiritui S. sed tamen, ut diximus non essent diuine personæ consubstantiales.

Sed contra hanc respons. infurgit Rada. Primò. *Replica* In casu posito pater primò & per se esset personaliter distinctus à Spiritu S. per solam paternitatem omni alio secluso: quia per illam solum constitueretur in esse personali: ergo seclusa etiam huiusmodi oppositione esset à Spiritu S. distinctus personaliter. *Secundò.* Illa mediata oppositio de per accidens se habet ad distinguendum Patrem à Spiritu S. ergo aliquid aliud esset assignandum tãquam huiusmodi distinctionis per se causam. Consequ. tenet: quia omne per accidens debet reduci ad id quod est per se. Antec. probatur: quia tunc pater respectu productionis Spiritus S. de per accidens se haberet, sicut in humanis auis respectu nepotis: si quidem ipso auo nō existente, nihilominus produceretur. *Deniq.* Distinctio personalis debet tribui constitutio personali; ergo soli paternitati & non illi mediata oppositioni tribuenda esset distinctio realis patris à Spiritu S. *Resp. ad primum* falsum esse antec. *Solut.* Ad probationem, quia per illam solam constitueretur in esse personali, negatur consequentia ob supra dictam causam, cum ageretur de distinctio filij à spiritu sancto. *Ad secundum* negatur antec. Ad eius probationem negatur assumptum: nam esset tunc essentialis quædam connexio, tã in essendo quàm in operando inter patrem & filium: præsertim si ponerentur tres personæ consubstantiales, ut modo sunt; quamuis ea facta suppositione, non essent verè consubstantiales. *Ad 3.* negatur antec. ob rationem sæpius assignatam.

SECUNDA CONTROVERSA.

De efficacia secundæ rationis D. Thomæ.

IOANNES Rada contr. 15. q. 1. satis audacter sententiæ affirmat rationem hanc secundam D. Th. non concludere propositum Cai. Sylu. Ripa super hoc art. & Ferrar. 4. cont. gent. cap. 24. existimant eam esse probabilem. Iauellus opinatur eam esse necess-

cessaria, supposito in Deo verbo notionaliter dicto. In quam sententiam videtur inclinare Molina *diff. 1.* Torres ait rationem hanc esse per pulchram & maxime annotandam.

Resolutio.
Verbo diuino ex propria ratione formali continere per se in primo modo esse principium amoris ut quod per actum voluntatis.

AD MORTARIAM reducenda sunt primo quæ supra diximus *quæst. 27. art. 3.* de necessitate & perfectitate originis amoris à verbo, quatenus verbum est res concepta. Vbi etiam deduximus cum Caietano ordinem originis esse ordinem secundum modum efficientiæ: & rem conceptam & verbum esse causam amoris in genere causæ siue principij efficientis: est enim res cognita secundum esse reale in rerum natura finalis causa, aut ratio finalizandi: secundum esse verò conceptum ratio formalis ipsi voluntati amoris eliciendi: quod est esse rationem agendi, quod ad genus causæ pertinet efficientis ut quo; & consequenter etiam verbum ipsum, quod est res ipsa concepta in esse intelligibili ad intra, erit ratio formalis & causa siue principium amoris ut quo in communi loquendo. Et quia causalitas siue operatio vnicuique conuenit efficienti iuxta modum suum: idcirco si verbum fuerit subsistens ut in Deo, principium erit amoris non formale tantum siue ut quo, verum etiam tanquam efficiens siue principium ut quod. Id verò quod ita principium est amoris, ut quod, amorem efficit siue producit non ut obiectum præcisè sed etiam ut intelligens & volens, non per accidens ut affirmat Rada, sed per se, non ex communi ratione verbi; alioquin omne verbum esset producens amorem ut intelligens & volens, sed ex propria & tali sibi connaturali ratione, ut tale verbum est cui per se conuenit subsistentia. Probantur hæc in verbo diuino, de quo sermo est, & cui soli congruunt. Nam primò verbum diuinum natura ipsa siue bonitas diuina est tam in esse intelligibili, quam in esse naturali: quod illi non per accidens, sed per se conuenit, ex hoc quod à dicente procedit ut perfectissima similitudo: ac proinde perfectissime simile dicenti in eadem scilicet natura numero secundum eius esse naturale; atque ideo genitum est & filius, ut latè supra deduximus *q. 27. a. 4.* Ex quo sequitur tale verbum sibi necessario, & per se in primo modo vendicare subsistentiam, non ex accidentali aut extranea aliqua ratione sibi connexa, sed ex formali & per se differentia, siue modo verbi ut verbum est distinctiuo: ex ratione scilicet perfectæ similitudinis, quæ similitudinis perfectio modus quidam est per se diuini similitudinis expresse, quæ est intrinseca & formalis ratio verbi: igitur verbum Dei ex propria ratione formali, in primo modo dicendi per se vendicat sibi subsistentiam & consequenter etiam esse principium ut quod amoris; nõ ut obiectum tantum in esse naturali & intelligibili, sed etiam ut principium productiuum per actum sue voluntatis: Subsistenti namque in genere immaterialium per se conuenit esse tali modo principium agendi. Si itaque subsistentia per se & formaliter conuenit verbo Dei, ut tale verbum est, quatenus dictio illa tale denotat modum per se diuini verbi ut verbum est: consequens etiam est, ut cuiusvis ab eo procedentis operationis principium sit ut quod per intellectum & voluntatem; alioquin non ageret in ratione verbi perfectissimi subsistentis in natura diuina, sed ad modum inherens formæ ut verbum nostrum. Vnde quemadmodum homini ut homo est per se conuenit rationale, quod tamen accidit animali ut animal est, & consequenter homini ut animal est: ita verbo diuino ut tale

verbum per se & intrinsecè continet esse principium amoris ut quod per sue voluntatis actum; quamuis id accadat verbo ut verbum est, & etiam ipsi diuino verbo ut verbum est. i. secundum communem & præcisam rationem verbi. Cuius distinctionis neglectus Radam prædictum in errorem induxit. Scopum igitur veritatis, videtur, à longè saltem alpexisse Iauell. dicens, supposita fide verbi notionalis in Deo, necessarium esse amorem à verbo procedere. Prædicta confirmat discursus Cai. quem alij sequuntur interpretes, quo secundum illam D. Th. rationem probabilem esse demonstrat.

Secundo obseruandum est, propositionem illam D. Thom. *Necesse est autem, quod amor à verbo procedat,* intelligendam esse vniuersaliter de verbo & amore: siue sint accidentia siue subsistant, siue sint essentialia siue notionalia siue personalia.

Tertiò considerandum est, propositionem illam S. D. *Non enim aliquid amamus, nisi secundum quod conceptione mentis apprehendimus,* secundum Caietanum intelligendam esse de apprehensione naturali. At Syluest. eam extendit etiam ad intellectiõnem supernaturalem diuinæ visionis, in qua tenet formari verbum. Sed melius loquitur Iauell. dicens, quod licet in intellectu supernaturali visionis beatifica non producat verbum, illam tamen (ratione scilicet essentia diuinæ per se obiectiue præsentis) equipollere verbo: & ideo amorem beati ex tali æquipollenti verbo procedere.

Deniq; aduertendum est, hic S. D. supponere cõmunia alibi stabilita, videlicet bonum cognitum esse motiuum voluntatis, & esse principium productiuum amoris ex *3. de anim. & 12. metap.* ut hic notat Caiet. & Iauell. & Ferrar. in d. c. 24. Ex dictis sequuntur duæ conclusiones.

PRIMA CONCLVS. *Discursus D. Tho. legitimus est.*

SECUNDA CONCL. *Supposita fide verbi personalis in Deo ratio D. Th. necessariò concludit.*

CONTRA primam concl. sunt arg. quæ producunt & soluunt Caiet. Ferrar. & Iauell. ad quos lectorem remittimus.

Contra eandem conclusionem argumentatur Rada. *Primò.* Notitia rei amatae necessario præsupponitur amoris, hoc ideo præcisè: quia per huiusmodi notitiam fit præsens obiectum voluntati: sed diuina essentia de cuius amore procedit Spiritus S. non fit præsens voluntati per verbum, sed per cognitionem essentialem; ergo per hoc, quod notitia rei amatae, vel amandæ præsupponitur amoris eius, non rectè conuincitur, quod Spiritus S. procedat à verbo. Probat minor. *Primò* quia aliter Pater intelligeret per verbum. *Secundò*, quia, si per impossibile Deus intel ligeret, & non produceret verbum, adhuc per illam intellectualem cognosceret essentiam suam, quæ in ratione obiecti cognitæ amabilis fieret per eandem cognitionem sufficenter præsens voluntati; ergo verbum non requiritur ad hoc per se.

Respondetur propositionem illam: *Necesse est, ut amor procedat à verbo:* non probari per hoc præcisè, quod notitia rei amatae præsupponitur voluntati, ut per eam fiat præsens obiectus; sed per hoc, quod nihil amamus, nisi quod conceptione mentis apprehendimus. *Quod si dicat* Rada se loqui etiam de notitia prout est rei conceptio, dico falsam esse maiorem argumenti Radæ; quia conceptio siue verbum principium est amoris, non ea sola ratione præcisè, quod per illud fiat ob-

obiectum præsens, sed etiam, quia verbum in cō-
muni loquendo, ex propria ratione forma quæ-
dam est, vt terminus intellectus intrinsecus,
& propria ac consummata intellectus in actu
perfectio, quatenus motius est voluntatis. Om-
ne enim agens agit per propriam formam, qua-
tenus est eius actus & perfectio; igitur verbum
non eo tantum, quod per ipsum fiat obiectum
præsens voluntati, sed propter causam etiam o-
mnibus agentibus communem est necessarium,
propter actualitatem scilicet & perfectionem ad
operandum necessariam. Et quamvis in di-
uinis verbum non sit actus aut perfectio intel-
lectus: ad perfectionem tamen pertinet intel-
lectionis & intellectus; sicut quælibet diuina
persona in perfectione clauditur diuini esse. Nā
sicut persona vt sic id perfectissimum significat,
quod est in natura: ita verbum diuinum subsistens
id perfectissimum significat, quod est in intelle-
ctu. Et quemadmodum nulla est operatio diuine
naturæ, quam non producant diuinae perso-
næ: ita nulla est operatio siue motio intelle-
ctus respectu voluntatis, quam non efficiat ver-
bum. Ratio verd est: quoniam agens & eius po-
tentia tota sua perfectione producit in quolibet
actionis genere proportionaliter. Verbum itaq;
principium est amoris; vel quia facit obiectum
præsens & forma quædam est intellectus in actu, vt
in nobis: vel quoniam intrinsecè clauditur in ip-
sa perfectione intellectus in actu vt persona sub-
sistens & continens totam rationem diuinæ bo-
nitatis, quæ est obiectum voluntatis. Et ad hæc
reducenda sunt, quæ supra diximus q. 27. a. 3. dub.
2. vbi magis sententiam Caiet. quàm nostram ex-
pressimus.

ubi. 2.

Secundò. Admisso (inquit Rada) quod verbum
per se requiratur ad præsentiam obiecti: non in-
de inferitur, quod Spiritus S. procedat à verbo sic
ut ab habente voluntate; ergo non rectè procedit
ratio D. Th. Antecedens probatur; quia voluntas
in verbo ad id minus impertinenter se habet;
quia amor vt sic, dato quod per se requirat ver-
bum, solum præsupponit illud vt verbum, de
cuius ratione non est voluntas: vt patet in verbo
creato, in quo non est voluntas, cui tamen ratio
verbi omnino competit; ergo ex eo, quod amor
per se præsupponat verbum, à quo vt verbum
procedat, non conuincitur quod procedat à ver-
bo per voluntatem, vt modo volumus & vt
Concilia definiunt. Resp. primò, nos ex eo princi-
pio non deducere processionem Spiritus S. à ver-
bo. Secundò ad probationem antecedentis nega-
tur assumptum. Ad cuius probationem iam di-
ctum est voluntatem vt amoris principium esse
de ratione verbi perfectissimi & subsistentis;
quamuis accidat verbo, vt verbum est id est ver-
bo secundum communem rationem verbi.

sol.

Obi. cōtr. 2. CONTRA secundam conclus. argumen. Caiet.
Duc. Dicere quispiam posset Patrem producere amo-
rem sui notionalem, cognoscendo se essentiali-
ter; ergo ratio D. Th. non est accipienda vt neces-
saria, sed vt probabilis. Resp. falsum esse antecede-
ns ob rationem superius assignatam in resp. ad 1.
arg. Rad.

solur.

DVBITATIO de tertia ratione D. Thom. Caiet.
proponit quorundam argumenta contra ter-
tiam rationem D. Thom. & primò contra illam
propositionem. Ab vno nunquam procedunt
plura absque ordine inter se, nisi in materialiter
tantum differentibus. Secundò aduersus duo di-
cta, quæ videntur ad inuicem contradicentia;
quibus optimè respondet Cai. Sed primum ar-
gumentum melius soluitur à Tauello & Ferrar. in

d. 2. 24. ex doctrina D. Thom. de potentia, quæst. 10.
a. 3.

Annotationes circa responsiones ad argumenta
D. Thomæ.

IN responsione ad primum argumentum aduerte
Canonem illum D. Thomæ regulariter in sa-
cra Scriptura tenendum est, quod id, quod de Pa-
tre dicitur, oportet de filio intelligi, etiam si di-
ctio exclusiua addatur: nisi solum in illis, in quibus
Pater & filius secundum oppositas relatio-
nes distinguuntur: intelligendum esse secundum
sensum minus proprium loquutionis, quatenus
scilicet dictio exclusiua excludit aliud neutrali-
ter, & non alium masculinè, vt declarat S. D. su-
pra q. 31. a. 4. sic enim pie exponuntur dicta scri-
pturarum, vt ibidem docuit diuinæ voluntatis
interpretes.

Circa resp. ad 2. vbi S. D. agit de definitione seu
expressione processionis Spiritus S. à Filio facta
authoritate Romani Pontificis, lege si placet ea,
quæ scribunt Mol. disp. 1. Valen. puncto 2. Vasquez
disp. 146. cap. 3. & 4. & Suarez lib. 10. de Trinitate,
c. 1.

De sententia Damasceni, quam examinat D.
Th. in respons. ad 3. aduerte secundam respon-
sionem ex aliorum sententia non rejici, sed vt pro-
babilem admitti: quæ etiam apertius exprimitur
in 1. dist. 11. a. 1. quam declarationem sequuntur &
explicant Molina disp. 2. Vasquez in d. disp. c. 7.
& Suarez in allegato cap. 1. quamuis (nescio quo
spiritu) profiteatur Vasquez se exponere verba
Damasceni contra mentem D. Th.

Postremo circa resp. ad 7. argumentum duo sunt
annotanda. Primum est sensus illius proposi-
tionis Aristot. In perpetuis non differt esse & posse:
quem exprimit Sylu. Secundum est interpreta-
tio verborum & mentis Anselmi, cuius alia plura
dicta producit Rada pro suæ sententiæ confirma-
tione: quibus tamen facile potest accommodari
duplex A. nostri D. interpretatio, ea scilicet
quam adhibet hic ad 7. & illa quam ex quæst. de po-
tentia supra retulimus: cui maxime fauet Vas-
quez in 7. c. dist. 148. immemor eorum, quæ dixe-
rat in 4. cap. Sententias reliquorum Patrum tam
Latinorum quàm Græcorum referunt cumulatè
recentiores super hoc articulo, & Suarez vbi su-
pra.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum Spiritus sanctus procedat à Patre per Fi-
lium.

AD Tertium sic proceditur. Videtur, quod Spiri-
tus sanctus non procedat à Patre per filium.
Quod enim procedit ab aliquo per aliquem, non proce-
dit ab eo immediate. Sigitur Spiritus S. procedit à pa-
tre per filium, non procedit à patre immediate. Quod vi-
detur inconueniens.

196
1. di. 12. a. 3.
Et op. 2. ca.
41 Et op. 9
c. 27.

2 Prætereā. Si Spiritus S. procedat à Patre per fi-
lium, non procedit à filio, nisi propter patrem. Sed pro-
pter quod vnumquodque & illud magis. Ergo magis
procedit à Patre quàm à filio.

3 Prætereā. Filius habet esse per generationem, si-
gitur Spiritus sanctus est à patre per filium, sequitur
quod prius generetur filius, & postea procedat Spiritus
S. & sic processio Spiritus S. non est æterna, quod est hæ-
reticum.

4 Prætereā. Cum aliquis dicitur per aliquem ope-
rari, potest è conuerso dici. Sicut enim dicimus, quod

S. 2

Refx